

Boško Mijatović, direktor ekonomskih studija Centra za liberalno demokratske studije

Rast PDV nije katastrofa

Boško Mijatović

Povećanje PDV je jednokratna mera na koju će se građani navići

Očigledno je da su budžetski prihodi nedovoljni i da podbacuju u odnosu na plan, i javlja se sve veći gap između stvarnih prihoda i planiranih rashoda. Da bi se smanjio deficit može se ići ili na povećanje prihoda ili smanjenje rashoda, ali ovo drugo ne ide baš lako. S jedne strane, penzije ili broj zaposlenih zbog otpremnina je nemoguće smanjiti. S druge strane, neke rashode je nepopularno smanjivati iz političkih razloga. Ali, ono što je sigurno jeste da je potrebno prilagođavanje i država će morati nešto da uradi. Sada se očigledno ide na povećanje deficita, a Vlada, pravdajući se, koristi lukav štos - da je potrebno stimulisati ekonomiju i održavati velike fiskalne rashode, da u situaciji krize nije loše imati deficit jer i ostale zemlje imaju deficite. Međutim, kod nas ograničenje ekonomske aktivnosti nije niska domaća tražnja, već veliki pad svetske tražnje za našim proizvodima, što budžetska stimulacija nikako ne može da ispravi. Jedino što može je da poveća inflaciju, ali ne može da poveća izvoz, ocenjuje Boško Mijatović, direktor ekonomskih studija Centra za liberalno demokratske studije.

Od svih budžetskih rashoda najviše su smanjeni kapitalni rashodi?

- Da, a to je loše jer, ako nešto može da utiče na povećanje ekonomske aktivnosti i da izazove multiplikativni efekat na privredu, to su kapitalne investicije. Ali, očigledno, daleko je lakše smanjiti kapitalne rashode, nego plate i tekuće rashode.

Sve češće se pominje povećanje PDV i poreza na zarade. Kakav efekat će to imati na privredu?

- Iskreno govoreći, strah Vlade od povećanja PDV je nerealan. To je jednokratna mera koja dođe i prođe, ljudi se brzo naviknu na skok cena koji nosi rast PDV, tim pre što kod nas već postoji inflacija. Da li će na kraju godine inflacija biti sedam ili devet odsto ne znači mnogo građanima, odnosno oni to neće ni primetiti. Uprkos svoj kratkotrajnoj medijskoj halabuci mislim da povećanje PDV nije problem. Ne znam zašto se Vlada toliko ustručava i čak pomišlja na povećanje poreza na zarade koje je sa medijskog stanovišta daleko nepovoljnije za nju. Za plate će da skoči i narod i mediji i opozicija i otpor će biti mnogo veći nego za povećanje PDV.

Privreda već upozorava Vladu na posledice povećanja PDV?

- PDV je porez na promet i nema neke velike veze sa firmama. Oni mogu da kažu da će povećanje PDV dovesti do smanjenja potrošnje, ali i to je relativno mali procenat. Naravno, ako se porez na dodatu vrednost poveća sa 18 na 20 odsto, ali ako povećanje bude na 25 odsto, to će doprineti i većem padu potrošnje i mogao bi biti problem.

A šta može da se smanji na rashodnoj strani?

- Penzije očigledno ne smeju da se pipnu. Ima raznoraznih subvencija, pa deluje kao da se tu smanjenje može lako izvesti i odlučna vlada bi mogla to da uradi. Ali očigledno da ova vlada pokušava da bude socijalna, da smiruje stanovništvo i da održava svoj rejting, i zato ona to ne može. Tu ima dosta i zakonskih problema. Vlada ne može da otpusti veći broj državnih činovnika koji su svakako suvišni, jer mora da im obezbedi otpremnine za koje nema para. Zakonodavstvo je tako postavilo sistem otpremnina da jedini mogući način da neko dobije otkaz u vreme krize je da mu da otpremninu. Tako ni firme ne mogu da reše viškove zaposlenosti i to ih izuzetno opterećuje. Poznato je, da ako ti je teško da otpustiš radnika, nećeš ga ni zaposliti. Firme drže radnu snagu na minimumu, čak propuštaju poslovne prilike i povećanje proizvodnje jer se boje da će to biti privremeno, a posle ne mogu da se reše viška radne snage i koštaće ih jezivo mnogo da se vrate na stari nivo. To je poznato u ekonomskoj praksi i svaki put se potvrđuje.

Sindikati najavljuju masovne štrajkove. Da li nas čeka vruća jesen?

- Ja mislim da ne. Svake godine se na proleće i leto pominje vruća jesen radničkog nezadovoljstva i to nikako da se dogodi. Toga nije bilo ni u stvarno groznim vremenima 1990-ih godina, kada su nam plate bile po deset maraka i kada se živelo mnogo bednije, pa neće ni sad. Tu se često ne radi o stvarnoj bedi već o preraspodeli kolača. Neki ljudi pokušavaju da putem štrajkova, što je legitimna stvar, povećaju sebi plate, a ne gledajući

mного koliko oni stvarno rade. Postoje firme koje godinama ne rade, a zaposleni malo-malo pa štrajkuju zahtevajući isplatu ovoga, isplatu onoga. Ima tu i krivice države koja te firme ne tera u stečaj. Pada mi na pamet slučaj firme "Bratstvo" iz Subotice koja godinama ne radi, a svakog proleća radnici štrajkuju, "izboksuju" neke plate od privatnog vlasnika, a vlasnici se menjaju, jer niko ne uspeva da izvuče firmu iz problema.

Sve više društvenih preduzeća koja ne mogu da se privatizuju prelaze u državno vlasništvo. Da li je to rešenje problema tih preduzeća?

- Zaista je vreme da posle deset godina društvena svojina i taj nakaradni oblik nestane, a ni po Zakonu o trgovačkim društvima društvena svojina ne treba da postoji. Nije mi nelogično da ono što se nije moglo prodati pređe u državne ruke. To nije srećno rešenje, nikako, ali ja problem vidim u nečem drugom. Država u privatizaciji mnogih firmi nameće restrikcije koje direktno odbijaju mnoge investitore i koje obaraju cenu preduzeća. Na primer, za Beogradski sajam, svi kažu da je to fenomenalno zemljište, pa kako da ga damo za 1,8 miliona. Međutim, treba reći da se zemljište ne prodaje, jer je u državnom vlasništvu. Takođe pojavio se predlog Zakona o planiranju i izgradnji gde stoji da će firme iz privatizacije naknadno platiti građevinsko zemljište i kupac Sajma će to morati posebno da plati. S druge strane, postoji zahtev da kupac Sajma ne menja delatnost, dakle ne može da gradi hotele, luksuzne stanove i slično. Ne znam zašto, jer bi vrednost tog zemljišta i nekretnina bila daleko veća kada bi se gradili hoteli. Kome je u interesu da na ekskluzivnom mestu drži sajamske hale koje su prazne. Postavljaju se restrikcije koje ograničavaju slobodu kupca i samim tim se obara cena. Kada bi se Sajam prodavao bez restrikcija dobilo bi se 100 miliona. Ali, kada se postavljaju restrikcije onda se dobije milion i osamsto.

Sve češće se čuju izjave ekonomista i političara da ova kriza znači propast liberalnog kapitalizma?

- To su nade mnogih ljudi levičarske orijentacije, da će doći do sloma liberalnog kapitalizma, ali to se neće dogoditi. U vodećim zapadnim ekonomijama postoje znaci da je počeo oporavak, u Nemačkoj industrijska proizvodnja raste, u SAD berzanski indeksi rastu kao znak optimizma profesionalnog sveta, tako da od propasti nema ništa, a nema ništa ni od radikalnih reformi tog sistema, kao što se navijalo i kao što su mnogi političari govorili. Veća je regulacija nekih trivijalnih stvari, računovodstvenih standarda ili hedž fondova, koji se predstavljaju kao neko preuređenje kapitalizma, i tu je najglasniji francuski predsednik Sarkozy, a ništa se suštinski ne menja. Ova kriza se može shvatiti kao privremen problem u funkcionisanju jedne dobre mašine koja će da se vrati u red, odnosno privrednom rastu. Kriza postoji, bilo je grešaka, ali idemo dalje, tako da želje levičarskih intelektualaca neće biti ispunjene.

Stečaj postoji kao jedan vid privatizacije, ali kod nas se firme retko nađu u stečaju. Da li je problem u zakonu ili primeni zakona?

- Zakon je dobar, predviđa sve što treba, ako ne možeš da platiš ideš u stečaj, koji se sastoji od reorganizacije, tj. dogovora sa poveriocima da firma dobije period da preživi i prilagodi se promenama i na kraju - bankrotstvo, kada se prodaje imovina firme i namiruju se poverioci. Zakon je dobar i moderan, ali očigledno da nove demokratske vlade kao i stare

miloševićevske i predmiloševićevske vode neku socijalnu politiku izbegavanja stečaja. Više vole da firme ne idu u stečaj nego da imaju pad zaposlenosti. To je demagogija koja urušava sistem tržišne ekonomije. U tržišnoj ekonomiji moraju da postoje zdravi podsticaji da vlasnici

izvuku firmu, i da postoji pretnja stečaja koja je ozbiljna. Kapitalizam se zasniva na kombinaciji nagrade i kazne. Nagrada se dobija ako radiš dobro, a kazna ako radiš loše.

Izvor: **Biznis Novine**
www.vibilia.rs